

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 14. De restitutione bonorum incertorum, an sit, & cui sit facienda,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

se requisitum erat ad illud amitendum; & proinde nullam esse rationem cur ei fiat restitutorio. Respondetur, quod est ex parte dantis tantum sit factum, quantum factum erat ad perendum rei suae dominium: attamen quia non est alia intentione factum, quam ut datum transiret in potestatem accipientis: qui cum ex lege, ut *supponimus*, incapax fuerit acquirendi talis dominij, effectus transferendi ipsum, non est secutus. Vnde apud dantem perinde remansit id ipsum, dominium, ac si is nihil omnino fecisset. Neque ob stare quod in foro civili non concedatur ei actio ad recuperandum taliter datum, ostendunt tradita à Couar. ad Regulam Peccatum part. 2. §. 2. num. 6.

Aduerte autem quoties aliquid pro delicto patrandi acceptum est, si delictum tale sit, quod à Republica punitioni subiaciat: quantumcumque nulla sit lex quae accipientem reddat inhabilem, acceptum posse reperi in iudicio: non quidem à dante: quia in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis; ut habetur lege penult. ff. De conditione ob turpem causam; sed à fisco cui adjudicabitur in poenam turpitudinis eius qui accepit; iuxta legem Lucius Titus ff. De iure fisci.

Ex his ita generaliter resolutis multa in particulari deduci possunt, sed contenti erimus illud attingere quod communiter in hac materia Doctores solent in exemplum sumere, de pretio quod meretrix pro sua prostitutione accipit. Cetera enim vel magnam difficultatem non habent, vel si habeant, erunt propriis locis postea tractanda.

De eo quod meretrix accipit pro sua prostitutione.

191. **E**X antedictis ergo deducitur publicam meretricem, id quod in pretium moderatum suae prostitutionis ei datum est, posse licite retinere, nec teneri restituere (quod sentientes magno numero Thomas Sanchez refert de matrimonio lib. 4. disput. 11.) quia nulla lege redditur inhabilis ad acquirendum dominium rei sibi datae; immo si quid ei fuit antea promissum, actio ipsi datur ad illud petendum in foro exteriori, cogiturque fornicator reddere pretium prostitutionis: imo verò etiam si nulla promissio praecesserit, ut habet Petrus à Nauar. lib. 4. De restitu. cap. 2. num. 13. Consequenter inquitens, quoniam titulo possit illud à meretrice accipi vel retineri: quod omitimus, quia non ita conducit ad praxim, ut necesse sit nos in eo immorari. Addendum est ergo potius, quod si meretrix postquam sui copiam fecit, pretium recipiat, non censeri in tali receptione turpiter facere: quia tunc receptio ipsa, quantum est de se, caret omnino culpa. Sin autem aliquid ante patratum delictum, recipiat intuitu eiusdem patrandi, acceptionem peccaminosam esse quidem, & ad eandem fornicationis speciem malitiamque reduci, ad quam id ipsum delictum: eam tamen, quia toleratur in foro exteriori, non turpem censeri eo nomine, quod accipiens non puniatur restitutione eius, quod taliter accepit. Sicque intelligendus est textus in lege 4. §. Sed quod & meretrici ff. De conditione ob turpem causam: cum dicitur meretricem turpiter facere quod sit meretrix: sed non turpiter accipere, cum sit meretrix.

192. **H**æc autem non solum in publica meretrice, sed etiam, ac multo magis in fornicaria occulta locum habent; ita ut sit etiam tenendum (quidquid aliqui contradixerint quorum meminit Petrus à Nauar. in seq. num. 120.) quod cum maioris valoris sit copia quam talis facti sui, quam copia quam facit publica meretrix; & nullibi sit in iure definitum, femina hoc casu, in habilem reddi ad acquisitionem dominij rei sibi datae de causa dare in pretium moderatum; aut, si femina sit celebris, aut non exposita in eo misero officio, tantum, quantum ipsa aestimare velit; & cum altero, seclusa fraude, conuentum fuerit: non est quod ad restitutionem teneri dicatur: ut probat Petrus ipse à Nauar. in eodem cap. 2. num. 118. & 119. quia seclusa fraude & necessitate ad vitam, res tantum valet, quantum venditor aestimat, & sine coactione emptor consentit pro ea dare. Atque ex hypothesi, talis mulier tantum aestimat usum sui corporis, quanti vult illum vendere fornicatori, cui liberum relinquit emere, aut non emere, tanquam ad vitam minimè necessarium. Immo si quid ei promissum fuit, subsecuta turpitudine; promittens tenetur etiam in foro conscientiae il-

lud ei dare. Quod idem est dicendum de pretio à virgine ut sui copiam faceret, accepto aut ei promisso; & de eo quod conjugata accipit, aut ei promittitur, prout nobiles authores tamquam certam & communem sententiam tenent quos memoratus auctor refert in seq. n. 121. Et ceterè in illis omnibus, eadem ratio militat.

193. **V**trum autem conjugata teneatur reddere tale pretium marito, & illa familias patri, Sotus resoluit in lib. 4. De iust. & iure q. 7. art. 1. ad secundum vsq. Vtrum autem maritata: perinde eas teneri illud eis reddere, ac si aliter laborando acquiescissent: tamen occultè reddendum ut propriae famae consulatur, & alia mala vitentur.

Ceterum si fornicariae quid acceperint ab iis qui non habent potestatem alienandi, ut Religiosi, qui nihil proprij habent; filij familias, minores, serui, & uxores in casu in quo non possunt alienare, tenentur eis restituere: ut plenius docet idem Petrus à Nauar. consequenter num. 122. & 123. nam si tale quid licito contractu daretur ab eiusmodi persona non valente donare, retineri non posset: multò minus ergo poterit si ab eadem persona accipitur ob turpem actum.

Idem quoque dicendum est, si fraude, aut dolo aliquid superflui extorserint, ab eo etiam qui potestatem alienandi habebat, quia non aderat libertas voluntatis ad donationem requisita. Quod autem blanditijs extorquetur, cum sponte ac voluntarie datum censeatur; perinde ac cum quis sciens & volens rem suam prodigit (ut contra Medinam & Caltan. virget Petrus à Nauar. in sequent. num. 124.) non tenebuntur restituere: quod etiam Sotus docet loco citat. versu Sed si falso.

CAPVT XIV.

De restitutione bonorum incertorum an sit, & cui sit faciendâ.

S V M M A R I V M.

- 194 Bona quorum ignoratur dominus, siue licite siue illicitè accepta, quando non possint alij quam eidem domino restitui.
- 195 Restituta pauperibus cum facta diligenti inquisitione, inueniri non possint verus dominus, non sunt denovo huic restituenda, si comparati.
- 196 Restitutio illicitè acceptorum, cum non potest fieri vero domino, faciendâ est pauperibus: idque non naturali sed positivo iure.
- 197 Qui in hac re intelligitur nomine pauperum.
- 198 Pauperiores & meliores non sunt necessariò alius preferendi, sed tantum egeniores.
- 199 Si reuera pauper est is qui tenetur ad restitutionem, potest sibi tantum retinere quantum exigit ipsius egestas, idque interdum propria auctoritate.
- 200 Casus in quibus potest Episcopus vsurpare sibi munus distribuendi bona quorum ignoratur verus dominus.
- 201 Condiciones requisite, ut licita sit compositio, qua super iisdem bonis fit auctoritate Papae.
- 202 Sibi retinens eadem bona ad subueniendum sua necessitati, non liberatur ab obligatione restituendi ea.
- 203 Cui faciendâ sit restitutio cum scitur rem deberi vni ex pluribus, sed cui eorum, sciri non potest.
- 204 Quod non possit fieri pauperibus.
- 205 Cui faciendâ sit restitutio damni illati toti communitati, aut minutatim pluribus illati.
- 206 Bona quae nullius vnquam fuerunt, restituenda non sunt, nisi consuetudo alicubi sit in contrarium.
- 207 Idem iudicium est de bonis quae constat quidem fuisse alicuius, sed cuius, nulla potest esse memoria, ut de heretico.
- 208 Idem quoque iudicium est de bonis quae à domino habentur pro delictis.
- 209 De quorum numero non sunt occasione iempetatis abieci in mare, nec delata vi fluminis.
- 210 Sententia existimantium inuenta retineri posse, si post factam inquisitionem diligentem non inueniatur verus dominus.
- 211 Probabilis est danda esse pauperibus.
- 212 Quod dicitur de inuentis, paritate dicendum est de debitis ex licito contractu: quae nequeunt restitui creditoribus.

Nomine bonorum incertorum generaliter hic intelliguntur ea, quae nullum habent particularem dominum: vel si habeant, ignoratur quis ille sit. Eorumque alia sunt

sunt illicitè accepta; per rapinam scilicet, v'suram, vel alium similem modum: alia non item, vt inuenta & commodatò aut in pignus vel depositum accepta quorum dominus non comparer. Ac rursus illicitè acceptorum nonnumquam vnus est creditor, cui debent restitui, sed quis fit ignoratur, nonnumquam verò sunt plures, qui in genere quidem cognoscuntur, sed in particulari ignorantur: vt contingit in iniusto bello, vel cum quis plures defraudauit per venditionem, vel v'suras, sciens defraudatos de hac vel de illa ciuitate esse, sed nesciens in singulari quinam illi sint. Vnde tripartitam propositæ difficultatis explicationem esse oportet: agendo primum de restitutione incertorum illicitè acceptorum, cum creditor vnus est, isque omnino ignotus: secundò, de restitutione incertorum illicitè acceptorum, cum plures sūt creditores, qui ignorantur in particulari: tertio, de restit. inuentorum, & cæterorum licitè acceptorum, cum domini ignorantur.

194. Sed Prius quædam notanda sunt. Primum est, in quo omnes consentire meminit Petrus à Nauar. lib. 4. De restit. cap. 2. num. 38. quod si dominus rei acceptæ viuus, nec ad eum (quia nimis longè distat) commodè mitti potest: tunc debitor non excusari omnino à solutione debiti: neque hoc pauperibus rogandum esse, sed reponendum in aliquo loco tuto, vt eidem domino conferretur: qui de tota re monendus est.

Secundum est: debitorem incertorum, ab eorum solutione non liberari ex eo, quod dominum mortuum esse compererit; quoniam adhuc faciendâ est hæredibus qui personâ ipsius representant.

Tertium est: non esse alienanda incerta, etiam dando ea pauperibus, quamdiu spes est probabilis vero domino restitui posse: quod glossa tradit ad c. Cum tu, De v'suris, verbo Non superstitibus: confirmatque ex c. Sicut dignum §. Eos De homicidio & ex c. Eam te De iureiurando.

Quartum est, quod traditum à Caiet. 2. 2. quæst. 62. artic. 5. ad 3. Petrus à Nauar. in sequent. num. 39. approbat: non posse alteri, quam vero domino restitutionem bonorum incertorum fieri, nisi si sit omnino ignotus: vt esse non ante censeri debet, quam de eo facta sit inquisitio diligens, seu qualis homo diligens faceret secundum prudentis arbitrium, pensata quantitate, & qualitate valoris bonorum. Nimirum inuestigando accuratè vbi, quando, per quos, & à quibus dominum, aut hæredem eius, ratio dicat cognosci posse. Vnde vt ilidem auctores inquirunt: si quis ante talem inquisitionem factam (nisi in aliquo casu prudens merito iudicauerit diligentiam forte inutilem) bona ipsa incerta distraheret, etiam largiendo ea pauperibus; inuento postea domino, teneretur illa restitueri: sibi que ipsi deberet imputare quod imprudenter alienum distraxisset. Idem iudicandum est de eo qui nullis verosimilibus coacturis ductus, rem ipsam alienam tradidit fingenti se esse verum illius dominum. Nam & is teneretur adhibita diligentia inquirere verum dominum & inuento restituere suam, si recuperari possit: aut illius iustum pretium, si non possit. Non inuento aut, restitutionem pauperibus, ceterè nomine ipsius: in totum quidem si certò constet illum alterum non fuisse verum dominum: in partem verò pro quantitate dubij, si facta in inquirendo diligentia, de veritate certò constare non potuit. De qua re Molina in tract. 2. De iust. & iure disp. 744. n. 4.

Aduerte verò ex eodem Caietano illos qui damnum intulerunt, non excusari in hac re, ob difficultatem inquirendi, aut faciendi alia requisita: quoniam ipsi suâ culpâ talibus difficultatibus exposuerunt se, inserendo iniuste damnum aliis. Vbi aduertè item ex Soto in l. 4. De iust. & iure q. 7. art. 1. ad 3. si bona incerta iniuste accepta sint, accipientem teneri propriis sumptibus facere suprascriptam inquisitionem.

195. Aduerte porro ex Syl. Restitutio 8. quæst. 4. debitorem qui facta diligenti inquisitione creditoris, pauperibus iuxta iuris dispositionem elargitus est bona incerta, non teneri ad eorum restitutionem si creditor postea compareat: quia bona fides qua talia bona ab se abdicauit, excusat ipsum à tali restitutione, sicut etiam excusat pauperem qui illa in elemosinam accepta consumpsit: imò vt probabile videtur (tenetque Henriquez in lib. De Indulgentiis cap. 34. num. 8.) & quæ illa adhuc habeat: quandoquidem per donationem legitimam, elemosinam scilicet in ipsius domini bonum rationabiliter

factam, acquisiuit illum dominum: prout ad elemosinam meritum requiritur. Quare ratione Sotus ibid. versus finem, ait: quando autoritate Prælati, aliqua elemosina ex bonis incertis applicatur alicui tanquam pauperi, is ad pinguiorem fortunam veniens non tenetur restituere illud quod ei applicatum fuerit: quia per eam applicationem factæ est dominus illius. Quamquam contingere potest, vt applicatio fiat cum conditione, vt si dominus rei compareat, ea illi restituatur: tuncque dubium non est quin extans adhuc, restitui debeat.

De restitutione incertorum illicitè acceptorum cum creditor vnus est, & omnino ignotus.

SECTIO I.

196. Vt autem his ita prænotatis primam partem propositæ difficultatis explicare aggrediamur, Doctores omnes fatentur (vt Petrus à Nauar. aliquos eorum commemorans inquit in lib. 4. De restit. cap. 2. num. 40.) pauperibus faciendam esse restitutionem incertorum bonorum, cum persona particularis cui debentur cognosci non potest. Quod probatur per cap. Cum tu De v'suris: vbi Alexander 3. præcipit v'suras restitui iis à quibus sunt extortæ, vel ipsorum hæredibus, vel his non extantibus erogari pauperibus. Quodque de v'suris expressè dicit extendendum est ad omnia iniuste accepta, sicut extenditur ratio illius textus: quæ est (ex D. Augustino) non dimitti peccatum nisi restituatur ablatum. Ad quam accedit, quod cum nemo ex iniuriis, & peccatis detestere debeat, oporteat debitorem eo quo potest modo, restituere creditori. Quando autem hic ignotus est, ille nequit aliter restituere, quam conuertendo debitum in utilitatem ipsius, sine viui siue defuncti, per largitionem pauperibus, factam pro anima ipsius.

Ex qua ratione aliqui inferre voluerunt eiusmodi restitutionem esse necessariò faciendam, iure tam naturali quam posituo.

Verum melius idem auctor sentit in seq. num. 44. faciendam esse tantum ex dispositione iuris positui: seu ex speciali præcepto Principis: qui cum sit caput populi, ad ipsum spectat talia bona incerta meliori modo, quo fieri potest distribuere.

Etenim si de iure naturali obligatio esset pauperibus pro anima domini illa erogare. Summus Pontifex nequiret, quod est contra morem in Ecclesia seruatum, aliquid de illis debitori remittere, componendo vt is certâ elemosinâ datâ ad pias causas, liber sit ab onere restituendi. Non posset inquam; quia tota quantitas deberet pro creditoris salute expendi, cum tota sit illius, nec quidquam autoritate Pontificis aliis attribui. Accedit etiam quod fieri possit, vt creditor mortuus sit in peccato mortali: quo casu consentaneum non est dicere, naturalem rationem dicere: seu, quod idem est, ius naturæ præscribere: vt quæ illi debentur, pauperibus dentur pro anima ipsius, cui nihil possunt prodesse. Itaque talia bona retinentes iniuste agunt: non quidem faciendo iniuriam domino, sed Reipub. & pauperibus, quibus ea erogate tenentur ex legis positivæ dispositione.

197. Porro nomine pauperum in hac re, quodlibet pium opus comprehendì, omnes fatentur, vt memoratus auctor notat in prius cit. n. 40. Quod sic intelligendum est iuxta eum in seq. nu. 45. vt debitor non teneatur debitum alicui certo pauperi, vel operi pio applicare; anquam habenti ius ad illud: sed satisfaciatur, illud cuiusque; pauperi vel operi pio attribuendo; quia lex dat ius ad tale bonum, pauperibus generaliter, nõ item aliquibus particulariter; vt v. g. ijs qui sunt de parochia vel ciuitate creditoris. Quibus restituere magis quidè consonum videtur præsumpta voluntati eiusdem creditoris: nõ ad satisfaciendum obligationi restituendi, sufficere potest, si distribuantur pauperibus, alterius loci; ex Syl. in verbo Restit. 8 q. 3. Addit Petrus à Nauar. in n. 50. (quod etiam Nauar. in Enchir. c. 17. n. 93. attigit) in numero pauperum de quibus hic agitur, censendos esse nõ solum eos, qui tam pauperes sunt vt cogantur mendicare ab aliis: sed etiam eos qui egestate premuntur notabili, attenta conditione ipsorum, vt multi artifices, & persone etiam altioris conditionis, quæ ægrè admodum vitam sustentant, tantoque miserabiliores sunt, & dignè quibus per elemosinam subueniatur, quanto ipsarum miseriam etiam est minus nota.

198.

Auerte autem, quod iidem authores docent, Nau. quidem in eod. num. 93. & Petr. à Nauarr. in sequ. num. 95. non esse necessarium, siue ad peccatum vitandum, siue ad restituendi obligationem tollendam in hac re; vt in erogatione bonorum incertorum eligantur pauperiores, & meliores: sed satis esse, vt verè pauperes eligantur: quia bona ipsa incerta, pauperibus debentur tantum ex dispositione iuris positivi, proutante notatum est. Iure autem positiuo non decernitur ea esse pauperioribus conferenda, sed pauperibus. Quamquam vt addit Petrus à Nauarr. *consequenter* nu. 60. si ex vna parte esset indigens communiter, ex alia verò grauius indigens, & ex alia indigens extrèmè huic conferenda essent prætermittis duobus prioribus; item que grauius indigenti, communiter indigenti prætermisso: cum illi, etiam de nostro, subuenire positum sit in præcepto, non item subuenire huic: iuxta communem doctrinam de elemosyna faciendâ, traditam à nobis in præced. lib. 4. num. 253. & 257. Itaque posse cuius pauperi etiam non adeo indigenti erogari bona incerta, intelligendum est seclusa extrema & graui necessitate.

199.

Quod si is qui tenetur restituere, sit reuera pauper, neque per auaritiâ fingat paupertatem (nisi forte debitum tantum valotis esset, vt secundum rectam rationem, tantamque creditoris voluntatem pluribus communicari deberet) totum sibi aut partem potest retinere pro ratione suæ necessitatis. Nam vt Caiet. 2. 2. *quest. 62. art. 5. ad 3. recte* argumentatur: ex eo quod ipse oneretur debito, non efficitur deterioris conditionis quam ceteri pauperes. Nec etiam eo quod fuerit in culpa, cessat in eo ratio paupertatis, quæ causa sit sufficiens cui applicatio ei fieri possit.

An autem ad id illi necessaria sit autoritas Episcopi, vel Parochi, vel saltem Confessarij prudentis, dubium est: quod Petrus à Nauarr. bene tractat lib. 4. De restit. cap. 2. num. 50. & aliquot sequentibus: concedens non esse necessariam, quando ipse certus est se verè pauperem esse; necessariam verò esse quando ipsius indigentia non est adeo certa: ne scilicet iniquitas mentiatur sibi; neve amor sui, aut pecuniarum mentem obnubilet, deceptioque contingat.

Cæterum quamuis sententia communis (vt meminerunt Medina & Nauar. *ille in Cod. De reb. restit. quest. 3. causa 10. §. Eftoigitur: hic vero in Enchir. cap. 17. num. 92.*) vniuersè habeat, in distributione bonorum incertorum faciendâ pauperibus non esse opus consilio Episcopi aut alterius, quando ille qui ad eam tenetur potest per seipsum legitime eam facere: non est tamen reiiciendum, sed sequendum in praxi consilium Sorii 4. De iust. & iure *quest. 7. art. 1. ad 3. vt* exquiratur iudicium Confessarij: immo aliquando etiam Episcopi: vt quando res debita, ingentis pretij fuerit, ne facile capiat quis licentiam fingendi sibi vel consanguineis suis paupertatem pro ratione sui status; sicque pauperes suo iure fraudentur.

200.

Rursus concedendum est, quod possit Episcopus in aliquibus casibus, specialitate vsurpare sibi munus distribuendi dicta bona. Primus est, quando ille qui debebat distribuere, mortuus est, nec reliquit hæredem, aut executorem qui ea distribuere. Secundus est, quando ille cui incumbit distributio suspectus esset, id est, vero similiter crederetur non erogaturus pauperibus. Quo pacto in cap. Cum sit De Iudeis, præcipitur vt malè parta per Iudæum, ex officio quod gesserit inter Christianos, diuidantur arbitrio Diaconum. Idemque esset dicendum de vsurario, de quo merito crederetur quod malè parta non restitueret. Et enim & quicumque alteri qui nollet restituere, Episcopus potest præcipere vt sibi ad restituendum tradat quæ debet, vel ea reddat sciente, vel vidente ipsemet Episcopo, aut alia persona ab ipso deputata.

Præterea si Episcopus intelligeret aliqua indebitè distribui, posset cogere vt debite distribuere: etiam illa per seipsum distribuendo si opus esset. Ita docent Sylu. in verbo Restitutio octauo, & Nauar. in Enchir. *ille quest. 5. & hic in cit. num. 92.* Præmittens quod licet Episcopus nequeat aliter possideri illorum distributionem per seipsum pauperibus faciat; posse tamen sibi reservare absolutionem peccati mortalis quod talis commisit, vel in accipiendis dictis bonis, vel in differenda præfata restitutione: posse item præcipere Con-

fessariis non exemptis, ab ipsius iurisdictione, vt de talibus bonis nihil disponant, sed dispositionem ad se remittant, vt melius fiat, & evitentur abusus & scandala, quæ solent accidere dum per imperitiam aliqua indebitè consulunt; aut per cupiditatem, iubent talia sibi dari.

Ad hæc circa prædicta duo aduertere oportet Alterum est de compositione (qua Summi Pontificis autoritate debitor incertorum, tributâ certâ elemosynâ ad causas piâs, liber fit ab onere illa restituendi) anas ex Nauarr. in sequent. num. 93. conditiones requirere, vt non restituens sit rursus in conscientia. Prior est, vt eadem impositio sit de bonis verè incertis, seu quorum verus dominus ita ignotus est, vt diligentia in inquirendo accurate posita inueniri non poterit. Posterior est, vt non sit indistincta, sicut esse censetur remittendo viginti millia pro tribus, aut quatuor millibus: quatum prior iam nota est ex antedictis. Posteriores autem Sotus loco cit. rectè probat; quia Summus Pontifex tanquam pater pauperum, facit talem compositionem in bonis ipsorum hoc nomine, quod remedium ad egestatem ipsorum leuandam institutum, quod differretur diutius, præstetur eis citius. At verò quando modicum tantum illis daretur, maiore parte debitori condonata, non fieret compositio in ipsorum bonum. Adit autem vtique memoratus author, eos qui tales compositiones procurant esse in peccato mortali donec eas adepti fuerint, si cum possint, non dent talia bona pauperibus. Immo addit Nauarr. etiam postquam eas adepti fuerint, si voluntatem retineant non restituendi talia debita, quantumcumque non essent condonata.

Porro non esse illicitam talem compositionem rectè ostendit Med. in Cod. De reb. restit. *quest. 3. causa 11.* Iamque patet ex eo, quod pauperes non habeant aliud ius ad ea de quibus agimus bona, quam quod eis tributum est iure canonico, in quo Papa dispensare potest (& ita obligationem ea illis restituendi tollere consequenter) neque tale ius tantum sit quantum est illud Episcoporum & Curatorum ad decimas percipiendas: quod tamen Summus Pontifex aliquando secularibus applicauit. Qui plura de eadem compositione vult scire legat Ludouicum Molinam De iust. & iure tract. 2. disput. 748. Nam prædicta possunt ad nostrum institutum sufficere.

Alterum quod aduertere oportet est de debitoro incertorum, qui si timet tanquam pauperi ea attribuit: si indigens sit tantum ad tempus, non posse talia sibi retinere, nec restitutione liberari: sed solummodo posse restitutionem differre, vt pro instante necessitate remedium sibi queat. Ratio est: quia talis non potest vere dici pauper, cum non sit simpliciter in necessitate: vt pote qui est in proxima spe habendi, etiam si tempore præsentis egeat.

De restitutione incertorum, cum plures sunt creditores, in particulari ignoti.

SECTIO I.

DE hac bene differit Petrus à Nauar. lib. 4. De restit. cap. 2. *dub. 8.* cuius doctrina ad has propositiones reducitur.

Prima cum debitum scitur esse vniuersi ex duobus, vel tribus, sed sciri non potest quis ex illis sit verus dominus; tunc vel rem inter ipsos diuidendam esse, vel si non potest diuidi, forte aut alia ratione alicui applicandam esse; ita tamen vt nihil fiat nisi de ipsorum communi consensu & voluntate. Hæc est Sorii lib. 4. De iust. & iure *quest. 7. art. primo ad 3. & Caiet. 2. 2. quest. 62. art. 5. ad 3. ac* Iosephi Angles in *quest. 2. de restit. art. 1. difficult. 4.* Et probatur quia in tali casu idagendum est, quo debitor liberatur ab obligatione restituendi. At liberatur, si id faciat quod dicta propositio præscribit. Non enim obligabitur amplius ratione rei acceptæ, cum in nullo ditior factus maneat. Nec ratione iniustæ acceptationis, cum iam restituerit, modo quam potuit optimo: nempe facta prius diligente veri domini inquisitione, & seruata voluntate eorum qui ad rem debitam ius aliquod habere videbantur. Vt quando capto meminit se fraudem fecisse quibusdam suis hospitibus, & inquirendo reperit factam alicui eorum trium qui apud ipsum certo quodam die hospitati sunt; deque ipsorum voluntate debitum vel inter ipsos diuidi, vel alicui applicari. Vbi obiter aduerte, quod docet Molina

De iust.

De iust. & iure tract. 2. disput. 743. nu. 2. transactionem de communi consensu factam in proposito casu, habere rationem venditionis, in qua quisque transigentium, pro iure dubio quod in illa re prætendit, sic contentus est eo, quod illi obtigerit modo inter ipsos conuenio, ut nec se aliis, nec alios sibi velit obligare ad illius restitutionem, sed illud absolute facere suum. Vnde fit, ut si comperiat postea ad quem illorum ea res attinerit, ceteri non teneantur ei reddere quod ipsis obtigit: ne quidem is cui contigit ut totam eam rem forte obtineret.

204. Secunda propositio. Cum aliquo modo noti sunt damni passi, restitutione eius quod illis debetur, non nisi de illorum voluntate fieri posse pauperibus. Ratio est, quia in tali casu ab ipsis in pauperes rei debita dominium translatum non est, neque iure naturæ, neque iure positio. Vnde inferitur quod habet Caiet. loco cit. cum restitui debet acceptum in Bello iniusto, si aliquo modo noti sunt damnum passi: ut quando cognoscuntur esse de certo aliquo pago, aut vrbe, illud non posse dari pauperibus, vel applicari ad ædificanda monasteria, aut hospitalia, nisi iidem passi damnum ita velint.

Tertia propositio. Id quod per iniuriam toti communitati simul factam, acquisitum est, aut destructum; ut in deaustatione iniusta ciuitatis; ita restituendum esse, vel in homines talis ciuitatis distribuat, vel in communes eiusdem ciuitatis vsus expendatur secundum arbitrium Episcopi & aliorum qui ipsius ciuitatis curam gerunt. Hanc Iosephus Angles habet loco cit. ex D. Thom. in 4. distinct. 15. quæst. 1. art. 5. quæst. iunc. vltima. ad 3. eamque se approbare Sotus loco cit. indicat. Pro qua facit quod verosimile sit maiori saltem parti damnum feneratorum placere, compensationem damni accepti, fieri per eiusmodi distributionem, vel expensioem in communes vsus.

Quarta propositio. Id quod per iniuriam singularibus ciuibus factam minutatim, acquisitum est, ut per minutas venditiones olei, vini, tritici, aut similibus, restituendum esse ipsis singularibus ciuibus, non autem pauperibus, si quis modus sit, quo ad ipsos vel ad maiorem ipsorum partem debitum peruenitur esse verosimiliter existimetur. Ratio est: quia tunc dominus in rem restituendam ius suum retinet, nec in pauperes, cum: *Ille non sit omnino ignotus*, translatum est. Ceterum talis modus potest esse: quod si coniectura sit, e mentes qui defraudati sunt, aut heredes ipsorum plus minus persequerentur veniendo ad emendum; defraudator tantum de adiungat in pondere aut mensura vel diminuat in pre. io, quousque æqualitatem in rebus. quantum fieri potest constituar: tantum de m. refundendo iis qui post veniunt ad emendum, quantum abtulit ab iis qui ante veniebant: quoniam præsumi potest multos ea ratione esse recompensandos.

Consentaneum est tamen ut referret suas portiones iis quos recordatur emisse, nec videt accedere ad de nouo emendum. Item ut aliquid de tota summa quam tenetur restituere, seponat illud que distribuat pauperibus pro animabus eorum quos defraudauit, & ignorat quinam illi sint, quando fuerit moraliter credibile, nec ipsos nec ipsorum heredes, ad de nouo emendum accessuros.

De restitutione inuentorum & aliorum licite acceptorum cum dominus ipsorum omnino ignoratur.

SECTIO III.

206. DE inuentis dicendum est primò: quod si agamus de illis bonis inuentis quæ in nullius potestate vnquam fuerunt, inueniens non teneatur ea restituere: cum enim effecta sint primò accipientis, sunt ipsius Ita D. Tho. 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad 2. & ibid. Caiet. Abulen. ad cap. 6. D. Matthæi. quæst. 42. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 170. Sotus lib. 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 3. ad 2. Sylu. in verbo Inuenta in principio. Huius generis bona sunt lapilli in litore maris inuenti ex §. Item lapilli. Instit. De rerum diuisione: aues quoque & bestia feræ, ex §. feræ ibi dem.

207. Dicendum est secundo: quod si agamus de bonis inuentis quæ aliquando fuerunt in alicuius potestate: sed ob temporis diuturnitatem, quæ possessoris nulla extat memoria,

desierint habere dominum: quale bonum esse thesaurus censeatur: ut patet ex §. Thesaurus lege Nunquam ff. De acquiren. rerum dominio. Dicendum inquam est, iure quidem naturæ talia bona esse inuentoris, tanquam primò occupantis ea, quæ nullum habent dominum: iure tamen ciuili aliud constitutum esse: Principe illa quæ communia sunt, siue ex toto siue ex parte sibi vel alteri pro sua potestate applicante, prout viderit reipublicæ expedire. Enimvero cum thesauri temporibus his, ita raro inueniantur, ut magis curiosum sit, quæ necessarium in ea tractatione immorari, illam omitemus. quæ sibi foris opus fuerit, videri poterit apud Nauarr. in Enchir. c. 17. numero 172. & alique sequen. & Couarr. ad reg. Peccatum par. 3. §. 2. atque Summularios in verbo Inuenta.

Dicendum tertio: quod si agamus de bonis quæ a dominis habentur pro derelictis, ea ut iure gentium, ita & ciuili Romanorum esse primò occupantium, ut patet ex §. Quæ ratione, Instit. De rerum diuisione. Vnde qui accipit ea, non est restitutioni obnoxius. Pro derelicto verò habetur, ut in eodem §. addeitur, id quod dominus ea mente abiecerit, ut in numero 170. eorum suarum esse nolit. Quando verò non constat rem aliquam esse derelictam; coniecturis agendum est: ut si domino facile sit eam recuperare, & is tacer, negligitque eam quærere, signum est probabile, quod eam derelinquat ac contemnat. Item si quis librum apertum tempore tempestatis in mare proiciat, signum est quod habeat pro derelicto; secus si clausum proiciat, ex Nauarr. in præced. n. 170. Aduerte tamen, quod si librum apertum quis proiciat, quia periculum in quo versatur, non tribuit spatium claudendi: vel quia spem non habet recuperandi illum: casu autem aliquo conseruatus, debeat restitui domino, nisi aliunde constet, dominum a se hunc abiecit. Quæ de re nulla melior potest regula statui, quam ut in casibus occurrentibus prudentis arbitrio, inspectis circumstantiis, desinienda relinquatur.

Aduerte etiam, quæ tempestatis tempore alleuandæ nauis causa proiciuntur, aut ex naufragio abripiuntur, non esse habenda regulariter pro derelictis ex memorato §. Quæ ratione, & ex lege Qui leuandæ ff. Ad legem Rhodiam De iactu. Vnde ex eo probatur, quod qui tales res proiciunt, si post inuenerint, auferant eas; sique suspicati fuerint, in quem locum sint reiectæ, eas requirant: perinde ac si quis onere pressis in via, abiecerit rem quam mox cum aliis reuerfus auferat. Vnde iniquæ sunt leges quorundam locorum statuentes, quod huiusmodi bona tanquam oberrantia; sint domini loci ad quem appulerint: quas merito damnant Couarr. ad reg. Peccatum par. 3. & Caiet. in verbo Excommunicatio: ille §. 1. nu. 5. & hic cap. 23. in fine. Neque ut derelicta teneri possent ligna, & cetera quæ vi fluminis delata inueniuntur Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 176. eadem ratione confirmat. Addens talia pro derelictis haberi posse, si inueniens ea in prædio suo, petat a domino vt inde auferat, aut pro derelictis habeat, vel per sententiam Iudicis faciat illi tempus constitui, quo debeat auferre, nihilque talium ille curet.

Aduerte postremo, quod bona inuenta, de quibus præsumptio est quod habeant dominum, sed ignoratur quis sit; Sotus lib. 5. de iustitia & iure quæst. 3. art. 3. ad 2. in eadem sententiam inclinare, quod si facta debita diligentia reperiri nequeat illorum dominus, is qui illa inuenit possit sibi retinere, etiam si diues sit. In quam sententiam aliquos Doctores Hispanos Petrus à Nauarr. citat in lib. 4. de restit. cap. 2. num. 75. in eamque ipse propendet duplici ductus ratione. Altera est, quod ante ostensum sit bona incerta non deberi pauperibus iure naturali, nec vllum sit ius positium quod inuenta, pauperibus eroganda esse disponat; sicut disponit de illicitè acceptis in c. Cum tu de vsuris. Altera est, quod, ut paulò antè diximus, thesaurus & alia similia iure naturali, secluso positio, sint primò inuenientis. Ergo pariter erunt cetera inuenta, postquam facta in inquirendo omni diligentia, dominus eorum non apparuerit. Confirmatur, quia differentia non est alia, quam quod illa de antiquo, & hæc de recenti fuerint in alicuius potestate. Id autem parui refert, cum inueniri non posse dominum, facta omni diligentia possibili in inquirendo, sic id ex quo bona censentur incerta, & communia iure naturali.

Dicendum nihilominus videtur quartò: quod si facta

in in-

in inquirendo debet à diligentia, dominus bonorum inuentorum, aut illius hares non compareat, ea sint restituenda pauperibus, erogandaue in pios vsus, animo iuuandi dominum ipsorum. Quam Doctorem fere omnium sententiam esse fatetur Petrus à Nauarr. in præced. num. 74. plures eorum commemorant: communemque esse post Sylu. in verbo Inuenta num. 2. meminit Couarr. ad regulam Peccatum 3. par. §. 1. num. 2. Et confirmatur: quia talia bona, perinde ac illa quæ illicitè accepta sunt, dominum habent reuera, licet ignoretur quis ille sit. Nam si dominus ipse postea compareret, inuentor qui debitam diligentiam fecit in inquirendo, nec ipsum inuenit, non teneretur eiusmodi bona restituere: quod aduersatur rationi. Cui proinde consentaneum est, quod si dem dominus non compareat, illa ipsa bona, tanquàm sua, ei restitui debeant meliori quo fieri potest modo; atque adeo secundum ipsius voluntatem præsumptam, quæ sanè non potest alia rationabilis conici, quam ea, vt applicatio fiat pauperibus, aut aliis pils operibus in bonum ipsius. Deinde si ex eo, quod dominus non comparet post factam in inquirendo diligentiam, bona inuenta putanda sunt, tanquàm dominus carentia, fieri primò occupantium, putari pariter debebunt bona per vsuram, aut alias male acquisita; quorum dominus facta similiter in inquirendo diligentia non comparet. Quod si admittatur, admittendum erit consequenter, aliquem ex sua iniquitate reportare lucrum, & per acceptiones in iustas posse licite ditescere: quod absurdum est. De his verò quæ ad eiusdem sententiæ confirmationem ex vtroque iure adferri possunt, videri potest Couarr. loco cit.

Ad rationes autem Petri à Nauarr. antea pro contraria propositas, respondendum est. Ad priorem quidem, quod etsi iure positiuo nihil sit specialiter statutum de bonis inuentis, cui restitui debeant, sicut est de illicitè ablatis; tamen cõsuetudinem quæ vim habet legis, obtinisse vt pauperibus daretur quando omnino ignotus est eorũ dominus. Cuius cõsuetudinis sufficiens testis est dictus Doctorum communis consensus: ostendens communem vsum esse, vt homines timorata conscientia erogent pauperibus à se inuenta, aut ad alia pia opera applicent postquam facta omni diligentia, domini eorum inueniri non potuerunt. Ad posteriorem verò rationem respondendum est, quod inuenta de quibus agimus, præsumantur certos adhuc dominos habere, etiamsi incertum sit, quinam illi sint. De thesauris autem, & aliis id genus antiquis bonis inuentis, non fit talis præsumptio. Ceterum si quis nollet acquiescere, sed obiciat bonos esse authores aut dicant inuentorem retinere posse talia bona. Occurandum est, eosdem ipsos authores id dicere dubitanter, vt patet ex Soto loco cit. sub finem, & ex Petro à Nauarr. quæ suam disputationem num. 83. claudit his verbis. Hac omnia dubitando à me dici & ab aliis accipi vole.

212.

Quod attinet ad reliqua bona licitè accepta, quorum veri domini inueniri nullo modo possunt; qualia sunt debita ex licito contractu, hoc est, ex emptione, deposito, mutuo; &c. idem sentiendum est ac de inuentis, vt fatetur Petr. à Nauarr. in eod. c. 2. n. 47. cui proinde non est assentiendum in præced. n. 46. dicenti, idque timide, posse talia debita retineri à debitore, qui facta omni diligentia, nequit creditor em inuenire: neque ipsum teneat ea pauperibus, vel in pia opera erogare. Contrarium enim de eo, sicut de inuentis sentiendum est, quorum rationem illa induunt.

CAPVT XV.

De quantitate in qua, & de modo quo facienda est restitutio.

SVM MARI VM.

- 213 Quantum sit restituendum explicatur distinctione.
- 214 Debitor restitutionem facere potest vt per se, sic & per alium, quo infideliter agente, aliquando manet, aliquando tollitur obligatio ad restitutionem.
- 215 Debitum occultum, occultè restitui debet.
- 216 An liberetur ab obligatione restituendi qui Confessario, aut alteri dedit debitum tradendum creditori, si ille non tradat, sed sibi retineat.
- 217 Non liberatur ab obligatione restituendi qui remissionem debiti à creditore obtinuit per vim aut fraudem.

218 Secus si obi inuit precibus, & suasionem: nisi coniectura, & actionem, & involuntarium inducent.

219 Voluntas non restituendi in debitore, non obstat de se quo minus remissio ei liber aliter facta valeat.

220 Quando remissio debiti possit per Principem fieri.

221 Quando possit vel non possit absolui debitor, qui non nisi per partes saluere vult debitum.

Quæ pertinet ad quantitatem, in qua restitutio faciendæ est, possumus breuiter cum Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 27. explicare distinctione. Vel enim quantitas rei ablate, aut damni illati est certa, vel est incerta; si certa sit, tantum est restituendum, quantum est ablatum: vt omnes fatentur notat Petrus à Nauarr. lib. 4. De restit. c. 1. n. 32. Sin sit incerta, vel id contingit quia res ablatæ incorporea est, vt accideret potest in actione iniuriarum ad aliquam reparationem honoris, & famæ: cuiusmodi restitutio non est faciendæ ad arbitrium partis læsæ, sed boni vni. Vel contingit, quia res ablatæ vel destructa non peruenit ad maturitatem, vel perfectionem ad quam sperabatur ventura: vt quoad destruntur sata vel arbores fructiferae, vel vineæ, antequam fructus perueniant ad maturitatem; tuncque restitutio faciendæ est iuxta pretium quod valuisse res ipse testatæ, si ad suam perfectionem vel maturitatem peruenissent. Deductioe tamè facta, tribus his consideratis. Primò quidem expensis & laboribus qui insumèdierant antequam res tales peruenissent ad maturitatem. Secundo verò, periculis impedimentorum quæ interuenisse poterant, ne ad talem perfectionem peruenirent. Ac demum, modo quo damnatum est illatum: videlicet, num casu tantum, ac bona fideiæ potius de dicitur operâ, malaque fide. Ex horum igitur consideratione arbitrio bonorum & expertorum virorum constituenda est quantitas & pretium restitutionis: qui si nequeant arbitrari quantum requiritur ad æqualitatem, saltem ad eam accedant quam proximè poterunt, vt ibidem rectè monet Nauarr.

Quod autem Sotus voluit in tali iudicio esse quoque spectandam animi molestiam, quam dominus capit ex rei suæ destructione, Landoic. Molina De iust. & iure tract. 2. disp. 728. n. 4. reiecit, ea maxime ratione: quod iniuria illata, ea ex parte compensationem requirit tantum ex iniuria vindictiua, quâ delictum puniatur aut horitate legitima Superioris: non autem ex iniuria commutua, quâ per restitutionem compensetur.

Si quæras an in proposito iudicio habenda sit adheratio incrementi aut decrementi quod res accepserit vel destructa non esse: vt v. g. pullus equinus occisus, duplò plus valisset sequenti anno: quod domus com balla re addidisset et alius annuos ex locatione, &c. Respondetur conuenienter quæ idem author habet in præ. num. 2 & 3. sufficere eateus rationem rei haberi, quatenus valor eius ita compensetur, vt in ea damnificatus nihil minus habeat, quam habuisset destructa non esset. Restituito nimirum eia quæ valente: vt v. g. pullo equino æquè bono: aut domo æquè bona, & ad illa compensatione totius interesse lucri cessantis aut damni emergentis, quod inde prouenisset iudicatum fuerit prudentis arbitrio. Vbi aduerte obiter ad talè damnum minime pertinere fructus qui ex re destructa, percipi poterant: quia cum nihil essent acti extra rem, in eiusdem compensatione facta ad æqualitatem sui valoris, illi censentur pariter compensati existentes tantum in potentia.

De modo quo faciendæ est restitutio.

Plures authores de hoc disserentes citat Petr. à Nauarr. in eod. dem l. 4. initio c. 5. Is autem tribus propositionibus declarari potest.

Prima est Restitutionem debitor facere potest, non tantum per se, sed etiam per alium. Cui ab omnibus concessas, esse eodem Porro à Nauarr. ibid. duplex additur moderatio. Prior est, quod quando fit per alium, is debeat talis esse, qui communiter existimetur fidelis: non enim excusaretur à restitutione, quod de ciperetur ab eo qui vulgo habetur infidelis: quia cum ipse fuerit in lata culpa, debet sibi imputare quod euenit. Posterior est, vt quando quis restituit per alium qui existimatur fidelis, & ab eo decipitur; multum in re sit, an ipse ad talem restitutionem teneatur ratione rei acceptæ: seu quia